

אמת כוונת

כל דברי ימי אלה

ב"ס 3

ידוע כי שנת חזון אמרו נדיקים כי הוא | שנת גדול מאוד, ויש צה קדושה
 יתירה מכל שאר שנתות השנה, ורמזו צה
 צספה"ק (תפארת שלמה פ' דברים) רצ לך שנת
 בעמק הבקא, כי השנתות האלו שהם צימי
 המזרים הם רצ מאוד, וצמיחוד שנת זה של
 שנת חזון, והרצה טעמים נאמרו צה, ואולי
 יש צה עוד נקודה.

הלקח
ואת יקוב

והנה על השנת אמרו צגמרא (שנת קימ). כל
 המענג את השנת נותנין לו נחלה צלי
 מצרים. כי מחמת המצוה של עונג שנת
 צהיומו מאמין צה שהשכינה שורה צישראל
 הנה זה שכרו נחלה צלי מצרים, והיינו היפך
 הימים שהם ימי המצרים, וצוה מוצן הלשון
 זוכה ורואה צשמחטה, דהיינו כפי מה שאדם
 מתאבל על ירושלים ומיעוט התגלות השכינה
 צימי המעשה, כפי אותו המדה והשיעור זוכה
 האדם לראות צשמחטה, דהיינו צקדושת
 השנת.

אמרו חז"ל צסוף מס' תענית כל המתאבל
 על ירושלים זוכה ורואה צשמחטה,
 ועמדו המפ' על לשון זוכה ורואה צהוה, ולא
 זוכה ורואה, והרצה פ"י נאמרו צה. וכתפארת
 שלמה (פ' מסעי) כ' צה דבר חדש, ונבאר
 דבריו צעו"ה. כי צשנת אדם פטור מלהתאבל
 על חורבן הבית. צשו"ע מצבאר כי אדם לריך
 להיות מיצר ודואג על חורבן המקדש, צשנת
 אומרים שלא תהא צרה ויגון ואנחה ודאגה
 ציום מנוחטנו, אין מיצר ואין דואג, ואומר
 התפארת שלמה ציאור הדברים, כי עיקר
 מעלת הצהמ"ק הוא שיהי' השכינה שורה
 צישראל, וציום השנת גם עתה צזמן הגלות
 השכינה שורה צחוכנו, ומפרש דרך רמז צזה
 לשון הפסוק אך את שנתותי משמורו, שעלי
 דרשו חז"ל אך למעט שנת ממלאכת המשכן,
 פ"י צשנת אין צורך למלאכת המשכן, ומוסיף

ועפ"י מוצן מאוד מה שזוכים לגלוי הכי
 גדול דייקא צשנתות של ימי המצרים
 וצשנת חזון, כי היות שצימים אלו מתאבלים
 על ירושלים ציתר שאת, ועצם הימים מסייעים
 צד האדם לצוה לידי אצילות וצכי על
 ירושלים, לכן זוכים צהוה לראות צשמחטה
 צשנתות האלה, וציתר צשנת חזון, שהוא
 צחשעה ימים שאז גובר האצילות, ולכן זוכין
 ורואין צשמחטה, ולכן יכולין לצכות להאור
 הגדול השורה צשנת קודש זה.

כבוד הבריות

1 "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן וגו' וחצרות ודי
 זהב" (דברים א א), ופירש"י: "מנה כאן כל המקומות שהכעיסו בהן לפני המקום,
 והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל".
 משה רבינו, ימים ספורים לפני מותו, בבואו להוכיח את ישראל על החטאים
 הידועים והמפורסמים לכל, וביניהם חטא המרגלים שבעטיו נגזרה מיתה על דור
 המדבר ולא זכו להכנס לארץ, וחטא העגל אשר עדיין רבץ עליהם ולא נפרע כולו,
 אלא נאמר בו (שמות לב לד): "וביום פקדי ופקדתי", שבכל פקידה ופקידה נפרע ממנו
 קצת (סנהדרין קב א), אעפ"כ נזהר שלא לפרט את החטאים בפירוש אלא ברמז, כדי
 שלא לביישן, אף שהיה בזה משום מצות תוכחה. הרי זה מלמדנו מה גדולה היא
 מעלת כבוד הבריות, וחייב הזהירות בה.

2

ש"ס
מ"ח

11 ואין הדברים אמורים דוקא בכבודו של הכלל כולו, אלא אף בכבודו של הפחות
 שבבריות, שכן מצינו (גיטין נו א): "אמר ר' אלעזר בא וראה כמה גדולה כחה של
 בושה, שהרי סייע הקב"ה את בר קמצא והחריב את ביתו ושרף את היכלו", יעו"ש,
 הנה בושה זו לא היתה אלא בושה של יחיד, של בר קמצא, שמשום בושתו לא
 נמנע מלהיות "רודף" על כל ישראל ולמסור אותם למלך רומי, ואף בושתו של אדם
 מושחת זה בוקעת רקיעים, והיא היא שהחריבה את בית המקדש ושרפה את
 ההיכל.

וכן מצינו בבלעם, שמיד לאחר שאתנו הוכיחה אותו, היא מתה, שלא יאמרו
 זו היא שסלקה את בלעם בתוכחה ולא היה יכול להשיבה, וחס המקום על כבוד
 הבריות (רש"י במדבר כב לג בשם מ"ר פ"כ יד). בלעם היה אבי אבות כל הפחיתויות
 שבעולם (עיין אבות פ"ה מ"ט ובפ"י הר"י שם, ובמאמר פ), ואעפ"כ מחשש למגיעה בכבודו,
 המית הקב"ה את האתון. ואע"פ שאילו היתה האתון חיה, היה כאן "קידוש השם",

21

שכל הרואה אותה היה אומר זו היא שפתח ד' את פיה, מ"מ כיון שבהישארותה בחיים תהא פגיעה קלה בפחות שבפחותים זה, חס המקום על כבודו והמית את האתון, ויע"ע מאמר פ משנ"ת בזה.

3

ובגמ' ברכות (כז ב) איתא, שבשעה שהעבירו את רבן גמליאל מנשיאותו משום שפגע בכבודו של ד' יהושע, לא מינו את ר' יהושע במקומו, משום שעל ידו היה המעשה, וכתב שם המאירי שאע"פ שהיה ר"י ראוי להיות נשיא, לא מינוהו, מפני שתהיה לר"ג בזה חלישות הדעת יתירה, וכן מצינו במחלוקת של קורח "אמור אל אלעזר בן אהרן וירם את המחנות וגו'" (במדבר יז ב), ולא רצה הקב"ה לומר כן לאהרן עצמו, כדי ללמד דרך ארץ בכך.

והדברים מפליאים, בשלמא במעשה דר"ג נשיא ישראל קדוש ד', היה על חז"ל לשקול מעשיהם בפלס ולחשוש לכבודו, אבל אלו מאתים וחמישים איש מקדיבי הקטורת, הרי היו חטאים בנפשותם, שחלקו על כהונתו של אהרן, ועליהם אמר משה (במדבר טז יא): "לכן אתה וכל עדתך הנועדים על ד'", ואשר כבר אכלתם אש ושרופים היו, מה מקום יש לחשוש לכבודם ולהמנע מלצוות את אהרן להרים את המחנות?

ונלמד מזה שלא רק שיש לחוש לכבודו של ר"ג נשיא ישראל, אלא אפילו אלו, שהיו בני מות ו"נועדים על ד'" - אין כבודם הפקר, ועונשם גמור ונשקל בדקדוק נפלא, ולא ניתן להם אלא לפי חשבון מדוקדק זה, ואף שבציפוי המזבח במחנות נחרתו לדראין עולם על מזבח ד', מ"מ אם אהרן עצמו היה מרים את המחנות, היה זה יותר ממה שהגיע להם, ומפני כן מנע הקב"ה את אהרן מכך, שאף בזמן שעבר אדם על דבר חמור מאד ונענש בעיניו גדול ביותר, לא הופקר כבודו, ואין להענישו כמלא נימא יותר מן המגיע לו. . . .

2

נמצינו למדים עד כמה גדולה היא מעלת כבוד הבריות, מגדול שבגדולים עד הפחות שבפחותים, וגופי תורה נדחים מפניו, וכל כך למה?

ונראה שטעם הדבר הוא משים שהאדם עצמו גדול הוא מאד ולכן כבודו חמור כל כך, אלא שאנו אין לנו השגה בגדלות האדם, ולכן אנו תמהים על כך. וכבר ביארנו במקום אחר (מאמר סה) מה טאמרו חז"ל: "קדושים תהיו" (ויקרא יט ב) - יכול כמוני, ת"ל "כי קדוש אני", קדושתו למעלה מסדושתכם", וכן במה שנאמר "והיית רק למעלה" (דברים כח יג) - אמרו חז"ל, "יכול כמוני, ת"ל "רק", גדולתי למעלה מגדולתכם" (ב"ר פ"צ ב). והנה היה אמינא כזאת של "יכול כמוני" מפליאה אותנו,

ואלמלא מדרש כתוב אי אפשר לאומרו, והיינו משום שאין אנו יודעים ומכירים בגדלות האדם, אבל חז"ל שידעו והכירו את גדלותו של האדם, ראו מקום ל"יכול כמוני" והוצרכו פסוק מיוחד כדי למעט זאת, ואף מיעוט זה - "קדושתו למעלה מקדושתכם" ו"גדולתי למעלה מגדולתכם", אינו בא למעט את קדושת האדם וגדולתו, אלא ללמדנו שקדושת הקב"ה וגדולתו היא למעלה מזה.

ומצינו אצל איוב בשעה שהיה במצב הגרוע ביותר, שהיה מסור כולו ביד השטן, כמו שאמר הקב"ה לשטן "הנו בידך" (איוב ב ו), באותה שעה התפלל איוב ואמר: "מי יתנני כירחי קדם כימי אלוה ישמרני" (איוב כט ב), ואחז"ל: "אין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים [שהוא במעי אמו], אוכל ממה שאמו אוכלת, שותה ממה שאמו שותה, ומלמדין אותו כל התורה כולה, צופה ומביט מסוף העולם ועד סופו" (נדה ל ב). כלומר, הכל מוכן ומזומן לפניו, אינו צריך לשום טורח מצידו, אלא "ימי אלוה ישמרני" - סמוך הוא על שולחנו של מקום, יודע הוא את כל התורה כולה, ואף כל מסתרי הבריאה גלויים לפניו. (ועיינ מה שנתבאר במאמר לד).

ונפלא הדבר, שאף בשעה שהיה איוב בשפל המצב, אין הוא מתפלל רק לעלות ממנו ולהיות ככל האדם, אלא מתפלל הוא להיות ברום המעלה, "כימי אלוה ישמרני", מצב על טבעי, ואין זו תפילת שוא, אלא יכול הדבר להיות, ומשום שגדול הוא האדם, וגדלותו נשמרת אף כשהוא מצוי בשפל המדרגה.

ועל כן גדול הוא כבודו של אדם אף במצב הירוד ביותר.

2

איכה אשא לבדי מרחכם משאכם וריככם (א, יב)

במדרש (איכה) ג' נתנבאו בלשון איכה משה ראה אותם בשלוותם |
 אמר איכה אשא לבדי ישעי' ראה אותם בפחזותן אמר איכה היתה לזונה
 וירמי' ראה אותם בנוולתם אמר איכה ישבה בדד עיי"ש והנראה דלא רק
 מילת איכה המרמוז למה שעברו על ל"ו כריתות בא להדגיש אלא
 דקשורים הג' איכה זה לזה דע"י מה שנתגדלו במדרגתם עד לכוכבי
 השמים ובקשו להם שרי אלפים ולא הסתפקן בהנהלת ובהנהגת משה
 וירדו ממדרגתם זהו תחילת נפילתם ולאט לאט הלכו עד שפוסחים על
 שני הסעיפים ונעשו כזונה וירידה ממשכת עד לישיבה בדד העיר רבתי
 עם וזה דוקא ע"י גאוותם התחיל נפילתם עד ח"ו לחורבן וזהו מה
 שנאמר להלן (ב, ד) ויראו מכם ונשמרתם מאד דע"ז דרשו ק"ו מה
 כשהם יראים מכם צריכים שמירה וכו' היינו דוקא בגדלותם צריכים
 שמירה שלא יתגאו ויתחיל ח"ו תחילת נפילתם ע"ז דכוון שמאסו
 בהנהגת משה ירדו עד ישיבה בדד.

4
 מה
 נשאל
 תא

עוד י"ל דבא לציין ג' אופני נשיאי ישראל דהכל צועקים איכה אבל
 תלוי מתי מכירים ומרגישים את השבר ירמי' לא צעק עד שראה אותם

16 ממש לאחר חורבנם ישעי' הכיר בסכנתם כשהיו כבר במדרגת זונה
 כששאפו להיות ככל הגוים אבל משה כבר הכיר סכנת הדרך שהתחיל
 בדרישת שרי עשרות ושרי מאות וכו' דתלוי מתי רואים תחילת הסימנים
 של ירידה.

ומאד אופניים ראיית הג' שושבינין על מרכזי היהדות כיום בשעה
 א שבארצות הברית נראה היהודים בשלוותם, בארץ הקדושה נראה
 בפחזותם וכזונה שבה חילונית וקדושה הולכים בדבדבד וברוס' יושבים
 היהודים גלמודים בכית האסורים תחת מסך הברזל יושבים בדד ד'.

הבו לכם אנשים חכמים ונבונים...
 שִׁמְעוּ בֵּין אַחֵיכֶם וְשִׁפְטֵתֶם צֶדֶק

(א, יג-יז)

1 על הדיינים בישראל להיות חכמים ונבונים על מנת שיוכלו לשפוט
 כראוי בצדק ובחכמה את העם ולא יוכלו הרמאים לרמות את הדיינים
 כלל.

5
 פני
 הטיה

6 ובענין זה מובא מעשה: פעם אחת באו שתי נשים שכנות לדון לפני
 הגאון ר' אליהו חיים מיזל, ובית דינו, בהיות כי שתיהן כיבסו את הלבנים
 של משפחתן, ותלו את הבגדים על חבלים בחצר להתייבש. עברו גנבים
 וגנבו כל הלבנים שהיו על חבל אחד, ונשארו הבגדים התלויים על החבל
 השני, האחת אומרת, הבגדים שלך נגנבו, ואלה שנשארו הם שלי, והשניה
 טענה להיפך, שלך נגנבו והנשארים שלי. ציוה רבי אליהו חיים להביא
 לפניו את הבגדים הנשארים, כשהובאו לפניו, ציוה על שתי הנשים לצאת
 11 החוצה, מישצאו מלפניו, קרא ר' אליהו חיים את אשתו הרבנית, וביקש
 ממנה להוסיף משלה על הבגדים הלבנים הנידונים, ועשתה כן.

אז קרא לאחת מן הנשים שתכנס לאולם בית הדין, ושאל אותה, האם
 את מכירה בבירור בטביעת עין את הלבנים השייכים לך? ענתה לו, כן
 רבינו, אני מכירה אותם היטב, חזר והזהיר אותה התבונני היטב בכל אחד
 מהם, שמא את טועה, התחילה לפרק את חבילת הבגדים בנוכחותו, ואמרה,
 זה שלי, זה שלי, אבל זה לא שלי. ציוה עליה ר' אליהו חיים שתחכה
 בחוץ, נכנסה השניה, והזהיר גם אותה כאמור, והתחילה לפרק את הבגדים,

16

ועל כולם אמרה, זה שלי, וזה שלי וגם זה שלי הכל שלי. נזף בה רבי אליהו חיים ואמר: את לא דוברת אמת, הלבנים הללו של שכנתך, והדין עמה.

עוד מעשה שהיה אצל הגאון רבי אליהו חיים מייזל, פעם בא אליו יהודי תמים ושפך שיחו לפניו, לפני כחודש ימים הייתי מהלך ברחובה של העיר ומצאתי ארנק מלא כסף, באתי לביתי פתחתי את הארנק ומצאתי בו סך אלף רובל. למחרת קראתי בעיתון מודעה מאת הנסיך הפולני שאבד לו ארנק ובתוכו זהובים הרבה, ומי שימצא ויחזירה לו, יטול מאה רובל בשכרו. מיד הלכתי אל הנסיך והחזרתי לו אבידתו. הנסיך מנה את המעות שבו, והנה כולו מלא אף וחימה, והתחיל לצעוק עלי, הוי יהודי גנב, אלפים רובל היו בארנק, ואתה מחזיר לי אלף בלבד? והתחיל לחרף ולגדף אותי, הוא תבע אותי למשפט אצל הערכאות שהם גוים, מי יודע איזה תוצאות יהיו למשפט, יואיל נא כבוד תורתו לתת לי עצה לחלצני מן הצרה שבאה עלי. הרב עודד אותו בדברים נוחים, ושאל אותו, אם יש לו עורך דין ליצגו במשפט, השיב, כן, עורך דין פלוני מייצג אותי.

6

ביקש הרב, להביא לפניו את עורך הדין. הפרקליט הגיע אל הרב, והתייעץ עמו. והנה בבית המשפט עמד הנסיך וטען בפני השופטים, אבד לי ארנק ובו אלפיים רובל, יהודי זה מצא אבידתי, אבל החזיר לי מתוכו אלף רובל בלבד. והיהודי לעומתו טוען, לא מצאתי בתוך הארנק אלא אלף רובל בלבד. הפרקליט התחיל להצדיק את היהודי, שאדם שמחזיר אבידה אינו חשוב לקחת חלק ממנה, שהרי יכול לקחת את כולה, ואף אחד לא ידע מי המוצא.

ובתוך דבריו פנה אל הנסיך, ושאל, האם אדוני יכול להשבע שבארנק האבוד היו אלפיים רובל, הנסיך השיב, הן, ובתוך כך קפץ ונשבע שאיבד בארנק אלפיים רובל. פנה הפרקליט אל השופטים ואמר, רבותי! אי אפשר לפקפק בשבועתו של הנסיך הנכבד, אבל שבועתו זו מעידה כי האבידה שנמצאה אינה שלו, חזקה על מחזיר אבידה שאדם כשר הוא, אדם גנב או רמאי, אינו משיב אבידה כלל, ואם לא נמצא בארנק רק אלף רובל, הדבר ברור כי זוהי אבידה אחרת ולא של הנסיך כלל, אני דורש איפוא מהנסיך שיחזיר את האבידה למי שמצאה.

פני הנסיך הסמיקו, השופטים כנראה הבינו כי הוא נשבע לשקר. אבל כדי שלא להאשים את הנסיך בשבועת שקר, קיבלו את טענת הפרקליט, והוציאו פסק דין כי הארנק שבו אלף רובל יוחזר ליהודי המוצאו. כל זה נעשה בעצה אחת עם הגאון רבי אליהו חיים מייזל.

... ד שנים שנחצצמו כדין אחד אומר נידון כאן ואחר אומר נעלה לבית דין הגדול שמא יטעו אלו הדיינים ויוציאו ממנו שלא כדין כופין ויו אחרו ודין בעירו. אם אמר כתבו ותנו לי מאיזה טעם ויו דנתוני שמא טעיתם כותבים ונותנין לו ואחר כך וזו מוציאין ממנו. ואם הוצרך דבר לשאול מבית דין הגדול שכירושלם כותבין ושולחין ושואלין ודנין להם בעירם כפי מה שיכוא בכתב בית דין הגדול:

7
כאמך
סוף
ל'!

על המצבה שלי לא יהי נרשם

9
3
א
ב

1 ט"ז) על המצבה שלי לא יהי נרשם שום מעלה ותואר. רק פה נטמן הרב מו"ה שלמה מורה הוראה. בק"ק בראד. בהרב המאה"ג הצדיק מו"ה יהודה זלה"ה. אבדק"ק קאמרוב. ולא יהי נכתב מורה צדק. כי ד' יודע אם הוריתי צדק, או לא. ולכך יהי נכתב רק מורה הוראה. ולא שום מעלה. כי מה בצע בשיר המעלות. כי שורש האדם הוא להיות עולה לפניו ית' לקרבן לרצון על מזבחיו. ונאמר לא תעלה במעלות על מזבחי, כי לא ע"י מעלות שיאמרו עליו בעוה"ז יעלה על מזבחו ית' ואדרבא אשר לא תגלה ערותך עליו. כי גורם בדיבוי המעלות להזכיר ית' חסרונו למעלה. לזה ח"ו לומר בהספד או במצבה. שום שבח ומעלה והלואי לא יראה חסרונינו למעלה. ופשעינו יכסה באהבה:

10) נתינת

1) **בקטן** כגדול תשמעון וכו'. והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמתיו. ועיין צרש"י ז"ל. והנראה לפע"ד על פי מה דכתיב צפרשת יתרו, דיתרו אמר לו למשה, והיה כל הדבר הגדול יציאו אליך, וכל הדבר הקטן ישפטו הם, ומשה אמר את הדבר הקשה יציאון אלי, ולא אמר הדבר הגדול רק הקשה. הנה ידוע ההבדל בין אומות העולם וצ"ח ישראל, דאלל פליים אומות העולם הוא אם המשפט נוגע לאלפים דינרין אזי הוא משפט גדול, ואם הוא על סך פעוט אזי הוא משפט קטן, ולכן יתרו אמר את הדבר הגדול יציאו אליך ואת הדבר הקטן ישפטו הם, אלל משה אללו לא היה שייך דבר גדול וקטן מפני הסכום אשר עליו נשפטים, רק אם הענין סגור ומסודר נקושות ופירוקים אזי הוא ענין קשה, הנס שהסכום אשר עליו נשפטים הוא פעוט וזעום, אלל אם הענין הוא פשוט ולא יהיה מסודר נקושות וזעיות, אזי הוא דבר פשוט, הנס כי הסכום אשר עליו נשפטים הוא מרובה נסך עולם, ולכן אמר משה את הדבר הקשה יציאון אלי ושמתיו. וכן כלן אומר כקטן כגדול תשמעון, אין חילוק בין דבר קטן לגדול רק הדבר אשר יקשה מכם, היינו הדבר הקשה כנ"ל, תקריבון אלי.

11) א"י יתו

והי' כל הדבר הגדל יביאו אליך. ולהלן כתיב את הדבר הקשה יציאון אלי משה, וכן כתיב צ"י דברים והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמתיו, והביאור בזה, דבאמת שני דינים נאמרו בזה, והנה בסנהדרות האלה היו צ"ד של כ"ג, ומשה כי במקום צ"ד של ע"א כמבואר בסנהדרין דף ע"א דמשה במקום שנעים ואחד הוה קאי, והנה יש שני אופנים שצריבין דוקא צ"ד של ע"א, חדא דיש דברים שהם מלך עלמן צריבין דוקא צ"ד של ע"א, כדחנן בסנהדרין דף צ' דאין דנין לא את השנע ולא את נביא השקר ולא את כה"ג אלא על פי צ"ד של ע"א, וכן אין עושין עידי' אלא עפ"י צ"ד של ע"א, ועוד כמה דברים, וכל

1) אלו נקראין דבר הגדול וכללו בהקרא דכל הדבר הגדל יציאו אליך, שצריבין צ"ד של ע"א, כמבואר צרמנ"ס פ"ה מה' סנהדרין כ"א יעו"ש, ועוד יש אופן שני שצריבין דוקא צ"ד של ע"א, כגון אם נולד ספק או מחלוקת צדון מן הדיונים, שאז ג"כ הסכמה תלוי רק צדו צ"ד הגדול כדכתיב כי יפלא ממך דבר למשפט וגו' וקמת ועלית וגו', והיינו את הדבר הקשה יציאון אל משה, ושני דינים נפרדים הם, חדא דבר הגדול שהדבר מלך עלמן הוא גדול ואין דוקא צ"ד של ע"א, ושנית דבר הקשה שהוא צריבין צ"ד הגדול להכריע דיע, כנ"ל.

1) לא תכירו פנים במשפט וגו' כקטן כגדול תשמעון וגו'. יל"ד כיון דכבר נאמר לא תכירו פנים למה לי עוד כקטן כגדול תשמעון דהיינו הך, ונראה לפרש דהנה איתא בחו"מ סי' י"ד היכא דשני בעלי דינים נתעצמו בדין, זה אומר נדון כאן וזה אומר נלך לבי"ד הגדול כופין אותו ודן בעירו אפילו שהדיינים אינם יודעין הדין צריכים הם לשלוח לשאול לבי"ד הגדול

ואינו יכול הבעל דין לומר כיון דבלאו הכי צריך לשלוח לשם, א"כ נלך לדון שם אינו יכול לטעון כן אלא כופין אותו ודן בעירו וישאלו הדיינים מבי"ד הגדול וכפי מה שיבא מן בי"ד הגדול כן יפסקו, והנה יתרו אמר (שמות י"ח) הדבר הגדול יביאון אליך והדבר הקטן ישפטו הם נמצא דחזינן דדבר קטן נקרא כל מה שהדיינים בעצמם יכולים לפסוק ודבר הגדול נקרא מה שאין הדיינים יודעים וצריכים לשאול לבי"ד הגדול מה

שיפסקו הם, ולפי זה גם כאן יהיה פירושו כך דכקטן כגדול לא קאי על הבעלי דינים רק על הדין גופא הן שיהיה הדין קטן כלומר שתוכלו בעצמכם לפסוק אותו הן שיהיה הדין גדול שלא תוכלו בעצמכם לפסוק רק תצטרכו לשאול מ"מ תשמעון אותם ולא תכופו את הבעל דין לילך לפני הבי"ד הגדול וגם אם אחד לא ירצה לדון לפניכם רק יאמר כיון שבלאו הכי צריכים אתם לשאול נלך ונדון שם יש לכוף אותו לדון כאן ולא תגורו מפני איש כי המשפט

3) לאלקים הוא ואח"כ כשתשמעון את הטענות והיה כי יקשה מכם ותקרבון אלי דוקא אתם תקרבון ולא הבעל דין בעצמם רק אתם ועל פי מה שאומר לכם כן תפסקו וא"ש:

ד' אלקיכם ההולך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה אתכם במצרים לעיניכם וכמדובר אשר ראית אשר נשאך ד' אלקיך כאשר ישא איש את בנו ככל הדרך אשר הלכתם עד בואכם עד המקום הזה.

יש שני מיני עיכובים המעכבים את צבא הלוחם לכבוש את האויב ואת ארצו ראש וראשון כח הצב אהעם המגינים על ארצם, ושנית כחות הטבע כגון ימים ונהרות, הרים ומדבריות, קור ותום, המעכבים מלהתקדם ולהגיע אל המטרה. זה שאמר משה עבד היתב"ש לא תערצון ולא תיראון מהם, לא מהמלחמה שיעלו עליכם בגבורתם, ד' אלקיכם ההולך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה אתכם במצרים לעיניכם" לא לבד שכל צבא השמים וארץ בשרתיו ועושה דבריו יתב"ש, כמו שלחמו במצרים, אלא שד' ילחום לכם ואתם עומדים ורואים את מפלת שונאיכם בלי שיצטרכו לעשות כל רעה, שנית אין לכם גם לפחד מהמדבר ושאר כחות הטבע, ובמדבר אשר ראית אשר ד' אלקיך כאשר ישא איש את בנו" שבפדאי לא יצא האב לדרך עם בנו בלי שיכין לו צידה לדרך ובוודאי שלא יכניס לסכנה את בנו, כן גשא הקביה את בני ישראל במדבר הכין להם מים ומזון את המן ואת הבאר ואת ענני הכבוד שכחות הטבע אל יעכבו אותם.

(12)
למסע
179

(13)
על
הענין

אמר רב יהודה אמר רב מעשה בבנו ובבתו של ר' ישמעאל בן אלישע שנישבו לשני אדונים לימים נזדווגו שניהם במקום אחד זה אומר יש לי עבד שאין כיופיו ככל העולם וזה אומר יש לי שפחה שאין בכל העולם כולו כיופיה אמרו בוא ונשיאם זה לזה ונחלק בוולדות הכניסום לחדר זה ישב בקרן זווית זה וזו ישבה בקרן זווית זה זה אומר אני כהן בן כהנים גדולים אישא שפחה וזאת אומרת אני כהנת בת כהנים גדולים אנשא לעבד ובכו כל הלילה ביון ישעיה עמוד הישר הכירו זה את זה ונפלו זה על זה וגעו בבכיה עד שיצאה נשמתן ועליהן קונן ירמיה על אלה אני בוכה עיני יורדה מים.

(14)

The sequence here is strange. It is correct that "Haharishu minnemi," about the Crusades, should follow after "Arzei ha-Levanon," about the Ten Martyrs. This is the proper sequence. But immediately after this *kinah* for the *harugei Ashkenaz* should have come the *kinah* of "Mi yitten roshi mayim," the second *kinah* about the Crusades, where Speyer, Worms, and Mayence are mentioned by name, and where the dates of their destruction are explicitly stated. Instead, we interrupt the story of the destruction of the Jewish communities in Germany and interject the story of the death of the son and daughter of Rabbi Yuhma'el. In light of such immense catastrophes, why should we remember the story of an individual boy and girl who were taken captive and enslaved? Rabbi Akiva did not die in this story, nor did Rabbi El'azar ha-Gadol. We are mourning only for a young boy and a young girl who died for the sanctification of God's name. Why?

(14)
Lord is
Righteous
27c

(15)

We have just mourned and grieved for the destruction of a state, a land, a *Beit ha-Mikdash*, that changed Jewish history and Jewish destiny. We have just mourned and grieved for the massacre and martyrdom of the ten greatest leaders and scholars in *Yahadut*, the *Hakhmei ha-Talmud* who were responsible for the transmission of the *Torah she-be-al peh*. We have just mourned and grieved for the deaths of thousands and tens of thousands of people, of entire communities, of the largest and greatest communities in the Middle Ages both spiritually and numerically. These were all tremendous national catastrophes and they have lingered on until this day. And now, suddenly, we are reminded of a story about two individuals, a young boy and a young girl, who suffered because of the fact that Jerusalem was conquered. Are their deaths so important that they should be perpetuated along with the most catastrophic events in our history? After all, the death of two individuals does not change

6

The answer is clear. We Jews have a different understanding. In *Yahadut*, the suffering of an individual, even an unknown individual, matters. We mourn for two individuals, a young boy and a young girl, in the same manner as we mourn for the Ten Martyrs or for those who were killed during the Crusades. We have a special *kinah* just for them, as if not two people were involved but a hundred thousand. Who is supposed to remember an individual boy and girl taken captive by some slave-traders? We are. We do not forget the individual even in the midst of national disaster and upheaval, even when we are telling the story of the greatest of all the disasters in our history, the *hurban Beit ha-Mikdash*. We mourn not only for the Jews of Worms, not only for the Jews of Mayence, not only for *hurban Yerushalayim*, not only for the *Beit ha-Mikdash*. We also mourn for two young individuals whose lives and deaths did not change Jewish destiny, who did not play a major public role, who were not leaders or scholars. Simply speaking, a young boy and a young girl are as important to us as our greatest leaders. Some peoples are so engrossed in national tragedy that they forget the individual. But *Yahadut* is different. It is very important for us to remember the individual even during a time of national distress. This is typical of *Yahadut* and our approach to tragedy.

Finally, it is important for us to realize that this tragedy too was a result of the *hurban*. If not for the *hurban*, this boy and girl would have been brought up by Rabbi Yishma'el the High Priest in luxury and opulence, and they would not have suffered. Everything is a result of the *hurban Beit ha-Mikdash*. It was responsible for many catastrophes, many disasters, and we remember them all on Tish'ah be-Av.

15
 2
 (2)